

Saara Karttunen
Erityisasiantuntija

Talousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 44/2026 vp)

Tausta

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilaki uudistettiin edellisen kerran vuonna 2017. Laki tuli nyky muodossaan voimaan vuonna 2018.

Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen sekä luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Esityksen tarkoituksena on laajentaa paikallisten alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuksia. Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan mahdollistetaan kaikille kotimaisille pien- ja käsityöläispanimoille, pientislaamoille ja viinitiloille niiden tuotteiden myynti valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaan enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia tuottavat käsityöläispanimot voivat myydä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisolutia vähittäismyyntiluvalla valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Sama oikeus koskee tilaviinin valmistajia, jotka voivat saada vähittäismyyntiluvan enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville marja- ja hedelmäviineille. Tilaviiniä voivat myydä sellaiset toimijat, jotka tuottavat enintään 100 000 litraa alkoholijuomia vuodessa. Lisäksi kuka tahansa alkoholijuomien valmistusluvan haltija voi saada vähittäismyyntiluvan valmistuspaikan yhteyteen käymisteitse valmistettujen enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien myyntiin valmistuspaikalta.

Esityksellä parannettaisiin kotimaisten alkoholivalmistajien elinkeinotoiminnan edellytyksiä laajentamalla myyntikanavia ja mahdollistamalla kokonaan uusille toimijoille, kuten pientislaamoille, niiden valmistamien tuotteiden myynti valmistuspaikoilta vähittäismyyntiluvalla. Esityksellä parannettaisiin kuluttajien ostomahdollisuuksia ja valinnanvapautta, kun kuluttajat voisivat jatkossa ostaa valmistuspaikalla tapahtuvan vierailun päätteeksi mukaan paikan päällä valmistettuja alkoholijuomia. Hallituksen esityksen tavoitteena on edistää erityisesti maaseutu- ja aluematkailua ja turismia sekä vahvistaa maaseudun elinvoimaisuutta.

Keskeisimmät ehdotukset

Alkoholilaissa mahdollistettaisiin paikallisille pientuottajille niiden valmistamien tuotteiden myynti valmistuspaikoilta vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaiset tilaviini- ja

käsityöläisolutpoikkeukset kumottaisiin, ja jatkossa laissa määriteltäisiin yksi pientuottajia koskeva poikkeus valmistuspaikalta tapahtuvaan käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien ulosmyyntiin. Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluisivat enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna kalenterivuoden aikana tuottavat valmistajat. Valmistuspaikalta saisi myydä kalenterivuoden aikana käymisteitse valmistettuja yli kahdeksan prosenttisia ja muulla tavoin valmistettuja yli 5,5 prosenttisia alkoholijuomia enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Tämä olisi alhaisempi määrä kuin yhden Alkon myymälän monopolin alaisten tuotteiden keskimääräinen vuosimyynti, joka on noin 29 000 litraa puhdasta alkoholia.

Vähittäismyyntioikeuden edellytyksenä olisi, että tyypillinen osa alkoholijuoman tuotannosta tapahtuisi valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholijuomien astiointia, sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaista käsittelyä. Lisäksi vähittäismyyntioikeutta rajattaisiin siten, että alkoholijuomien valmistaja saisi harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistajista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa. Ulosmyyntioikeus koskisi vain itse tuotantopaikalla tapahtuvaa myyntiä suoraan kuluttajille mukaan otettavaksi, eli poikkeuksen piiriin kuuluvia alkoholijuomia ei voisi myydä toimituksella.

Esityksessä ehdotettava alkoholijuomien tuottajia koskeva laajennettu ulosmyyntioikeus edellyttäisi voimassa olevan lain mukaista alkoholijuomien valmistajalle myönnettävää vähittäismyyntilupaa. Näin ollen valmistuspaikoilta tapahtuvaan vähittäismyyntiin sovellettaisiin alkoholilain yleisiä vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä. Siten toiminnassa tulisi noudattaa esimerkiksi ikäraja- ja päihtymyskontrollia, eli alkoholijuomia ei saisi luovuttaa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle. Lisäksi valmistuspaikkojen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä olevista myymälöistä voitaisiin myydä alkoholijuomia yleisen vähittäismyyntin aukioloaikojen mukaisesti eli kello 9–21 välillä.

Lakimuutoksen myötä esimerkiksi pientislaamot saisivat mahdollisuuden myydä niiden valmistamia väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaisten tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeusten kumoamisen myötä esimerkiksi nykyiset tilaviinin valmistajat voisivat ehdotettavan laajennetun ulosmyyntioikeuden nojalla jatkossa myydä tuotantopaikalta ulos myös rypäleistä valmistettua viiniä marja- ja hedelmäviinien lisäksi sekä esimerkiksi tilaliköörejä.

Vaikutukset yrityksiin ja julkiseen talouteen

Lakimuutoksella olisi yritystoimintaa edistäviä vaikutuksia, sillä se sallisi alkoholijuomien valmistajille niiden valmistamien tuotteiden myyntin nykyistä laajemmin suoraan valmistuspaikoilta. Esityksestä välittömästi hyötyvien alkoholijuomien valmistajien joukko olisi rajallinen, ja kyse olisi suhteellisen pienistä toimijoista. Alkoholijuomien valmistuslupia on Suomessa voimassa 215 kappaletta (tilanne 28.4.2025). Alkoholijuomien valmistuspaikkojen yhteyteen myönnettyjä vähittäismyyntilupia on voimassa 117 kappaletta (tilanne 8.12.2025), joista 72 koskee käsityöläisluvan vähittäismyyntiä ja 33 tilaviinin vähittäismyyntiä.

Laajennettu ulosmyyntioikeus olisi rajattu koskemaan toimijoita, joiden koko vuosituotanto olisi enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Näin esitys myös parantaisi pienten alkoholijuomien valmistajien kilpailuasemaa suhteessa suuriin valmistajiin. Toisaalta laissa kohdeltaisiin eri tavoin eri kokoisia alkoholijuomien valmistajia, kun tietyt toimijat jäisivät poikkeuksen ulkopuolelle.

Esitetty vuosituotantoraja voisi vaikuttaa joidenkin alkoholijuomien valmistusta harjoittavien yritysten kannusteisiin kasvattaa liiketoimintaansa. Vuonna 2025 hieman yli 90 prosentilla valmistajista vuosituotanto 100 % alkoholina alitti 100 000 litraa. Valtaosa alkoholijuomien valmistajista on hyvin pieniä toimijoita ja

vain muutamalla valmistajalla vuosituotanto vuonna 2025 on ollut 50 000–150 000 litraa. Näin ollen vain yksittäisillä valmistajilla esitetty vuosituotantoraja voisi vaikuttaa toiminnan kannusteisiin lyhyellä aikavälillä.

Ulosmyyntioikeuden laajentaminen koskisi erityisesti pientislaamoita, sillä tislaamoilla ei ole aikaisemmin ollut mahdollisuutta myydä valmistamiaan väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Suomessa nykyisin toimivista tislaamoista merkittävä osa aloittaisi tisleiden ulosmyynnin todennäköisesti heti, jos lainsäädäntö mahdollistaisi ulosmyynnin. Tislaamoita on Suomessa nykyisin noin 50, josta vuoden 2024 valmistustietojen perusteella korkeintaan viiden vuosituotanto ylittäisi esityksen mukaisen laajennetun ulosmyyntioikeuden vuosituotantorajan. Osa pientislaamoista myy valmistuspaikaltaan jo nykyisin esimerkiksi käsityöläisolutia tai tilaviinejä, joten muutos tarkoittaisi ainoastaan valmistuspaikan yhteydessä olevan myymälän valikoiman laajentumista myös tisleisiin. Mahdollisuus valmistuspaikalta tapahtuvaan ulosmyyntiin voisi auttaa alkoholijuomia valmistavan yrityksen brändin rakentamisessa ja markkinoinnissa ulkomaillekin, kun jatkossa ulkomaalaiset turistit voisivat ostaa mukaansa väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikalla tapahtuvan tilavierailun päätteeksi. Todennäköisesti suurelle osalle pientislaamoista valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti muodostaisi merkittävän osan juomien myynnistä, sillä pientislaamoilla on pääosin mahdollista myydä tuotteitaan suoraan kuluttajille valmistuspaikan ulkopuolella vain Alkossa.

Uudistus kasvattaisi laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluvien valmistajien vuosituotantorajaa myös suhteessa voimassa olevassa laissa säädettyihin tilaviinin valmistajia ja käsityöläispanimoita koskeviin vuosituotantorajoihin. Taloudellista ja oikeudellista riippumattomuutta sekä lisenssivalmistuksen kieltoa koskevien vaatimusten poistuminen laista hyödyttäisivät välittömästi arviolta muutamaa alkoholijuomien valmistajaa, jotka tulisivat jatkossa laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin. Lisäksi uudistus hyödyttäisi sellaisia tilaviinin ja käsityöläisoluten valmistajia, jotka valmistavat tilaviinin tai käsityöläisoluten lisäksi muita yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia. Esimerkiksi rypäleistä valmistettujen viinien myynti tulisi mahdolliseksi.

Valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti muodostaa merkittävän osan juomien myynnistä osalle erityisesti pienistä alkoholijuomia valmistavista toimijoista. Tällainen ulosmyynti on erityisen merkittävää tilaviinien valmistajille. Vuonna 2024 arviolta puolella vähittäismyyntiluvallisista tilaviinien valmistajista valmistuspaikan yhteydestä myydyn alkoholijuoman osuus on vähintään puolet tuotannosta. Käsityöläispanimoilla valmistuspaikalla tapahtuvan myynnin osuus alkoholijuomien valmistuksesta on huomattavasti pienempi kuin tilaviinien valmistajilla, mutta silti valtaosalla käsityöläispanimoista merkittävä. Käsityöläispanimoilla on tilaviinien valmistajia helpompi saada tuotteitaan muualle vähittäismyyntiin, sillä korkeintaan 8,0 % vahvuisia oluita voidaan myydä myös esimerkiksi ruokakaupoissa.

Uudistus voisi houkutella alalle myös uusia toimijoita. Ottaen huomioon yhtäältä alkoholijuomien valmistusluvan edellytykset sekä toisaalta itse alkoholijuomien valmistukseen liittyvät velvoitteet, kuten esimerkiksi lupa- ja valvontamaksut, voidaan pitää epätodennäköisenä, että uudistus yksinään houkuttelisi uusia toimijoita merkittävästi alalle.

Esityksellä voisi olla vähäisiä positiivisia vaikutuksia matkailu- ja ravintolaelinkeinoon. Ulosmyyntioikeuden laajentamisen myötä vierailijoilla olisi mahdollisuus ostaa mukaansa valmistuspaikassa tuotettuja alkoholijuomia nykyistä laajemmin. Ulosmyyntimahdollisuus voisi houkutella valmistuspaikalle enemmän kävijöitä, ja uudistus helpottaisi matkailutoiminnan kehittämistä valmistuspaikoilla. Osa valmistusluvan haltijoista tekee jo nykyisin yhteistyötä erilaisten matkailutoimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi paikallisten ja alueellisten matkailuorganisaatioiden, tapahtuma- ja matkanjärjestäjien sekä majoitus- ja ravintolayritysten kanssa. Mikäli valmistajat laajentaisivat toimintaansa valmistuspaikoilla, voisi tämä lisätä paikallisesti kysyntää myös erilaisille majoitus-, ravintola- ja ohjelmapalveluille.

Esityksellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen. Esityksellä ei olisi esimerkiksi merkittäviä vaikutuksia alkoholiveroista valtiolle saataviin tuloihin. Vaikka esitys edistäisi alkoholijuomien valmistukseen liittyvää yritystoimintaa, olisi muutos kansantalouden näkökulmasta vähäinen. Esityksellä ei olisi myöskään merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Esityksen vaikutukset kohdistuisivat pääosin pieniin alkoholijuomien valmistajiin. Alkoholijuomien pientuottajat työllistävät suoraan joitain satoja henkilöitä vuositasolla.

Muut vaikutukset

Esitys hyödyttäisi sellaisia kuluttajia, jotka vierailevat alkoholivalmistajien tuotantopaikoilla. Esitys mahdollistaisi sen, että jatkossa esimerkiksi väkevien alkoholijuomien valmistajat voisivat myydä valmistamaansa väkevää alkoholijuomaa valmistuspaikan yhteydessä olevasta tilamyymälästä asiakkaille mukaan. Uudistus helpottaisi näin ollen niitä kuluttajia, jotka haluavat ostaa valmistuspaikkavierailun yhteydessä alkoholijuomia mukaan vietäväksi.

Esityksessä ei ehdoteta lisättäväksi uusia määrärahoja valvoville viranomaisille, vaan valvonta ja muut esimerkiksi lupien käsittelyyn liittyvät tehtävät pystyttäisiin toteuttamaan nykyisten henkilöstöresurssien ja määrärahojen puitteissa sekä lupa- ja valvontamaksuista saatavilla tuloilla. Vaikka esityksessä ehdotetut muutokset lisäisivät työtä Lupa- ja valvontavirastossa ja Ahvenanmaan valtionvirastossa, on Lupa- ja valvontavirastossa ja Ahvenanmaan valtionvirastossa aikaisemminkin valvottu alkoholin ulosmyyntiä valmistuspaikoilta. Kyseessä ei siis olisi kokonaan uusi tehtävä eikä esityksen ole arvioitu lisäävän alkoholijuomien valmistajien määrää merkittävästi.

Esityksellä ei olisi todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia alkoholin kokonaiskulutukseen Suomessa. Esitys kaventaisi Alkon monopoliasemaa, kun valmistuspaikoilta voitaisiin myydä nykyään ainoastaan Alkon monopolin piiriin kuuluvia alkoholijuomia. Tällä voisi olla jossain määrin vaikutusta Alkon markkinaosuuteen ja siihen, miten oikeutettuna Alkon monopolia pidetään. Toisaalta alkoholijuomien valmistajille ehdotettu ulosmyyntioikeus poikkeaisi jatkossakin luonteeltaan perinteisestä vähittäismyynnistä, ja todennäköisesti vain hyvin pieni osuus kaikista yli 5,5/8,0 prosenttisista alkoholijuomista myytäisiin valmistuspaikoilta. Tämä vähentäisi niitä negatiivisia vaikutuksia, joita esityksellä olisi Alkon asemaan.

Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2026.

Lakiin lisättäisiin käsityöläisluen ja tilaviinin valmistajia koskeva siirtymäsäännös. Sen mukaan tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa katsottaisiin lain voimaan tullessa 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaiseksi valmistusluvanhaltijan vähittäismyyntiluvaksi. Käsityöläisluen ja tilaviinin valmistajien ei siis tarvitsisi lain voimaantullessa hakea uutta lupaa, vaan aikaisemmin myönnetty lupa mahdollistaisi aikaisemman toiminnan jatkamisen.